

ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ ЛЕГКОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ РЕГІОНУ

У статті вивчено і проаналізовано проблеми сьогодення та перспективи розвитку легкої промисловості Івано-Франківської області. Виявлено чинники структурних змін у легкій промисловості.

Ключові слова: легка промисловість, підприємства легкої промисловості, конкурентоспроможність.

I. Вступ. Перехід від командно-адміністративної системи господарювання до ринкових методів регулювання економічних процесів, ознаменований входженням України в так званий етап транзитивної економіки, на якому одночасно відбуваються процеси структурної перебудови економіки, приватизації, реструктуризації, а також розвиток інвестиційної діяльності. Побудова соціальної держави потребує створення міцного економічного підґрунтя, що неможливо без підвищення ефективності та конкурентоспроможності національної економіки. Це, в свою чергу зумовлює розвиток галузей промисловості на регіональному рівні.

На сучасному етапі дослідження і обґрунтування пріоритетів легкої промисловості потребує більшої уваги науковців. Важливий внесок у дослідження цих питань внесли такі вчені, як: вчені: Є. Бельтюков [1], І. Благун [2], Л.Кузнецова[3], Н.Скринник [4], С. Кучеренко [5] та інші.

Тому, наявність окремих нерозв'язаних проблем, їх теоретичних і практичних значень та відсутність на цей час розробок в галузі легкої промисловості обумовили актуальність вибору теми дослідження, її мету та завдання.

II. Постановка завдання. Досі не існує ефективної системи виявлення особливостей розвитку галузей в окремому регіоні. Окремі елементи аналізу особливостей привабливості галузі хоча і можуть бути використані на практиці, проте не дають системної оцінки для прийняття рішення про здійснення вкладення капіталу в ту чи іншу галузь. А саме це дасть можливість обґрунтувати та побудувати орієнтовану на потреби регіонів необхідну структурну політику.

Для цього спочатку необхідно виявити головні чинники привабливості капіталовкладень для побудови моделі оцінки галузевих пріоритетів інвестиційних процесів у ринковій економіці. А також необхідно визначити чинники, які можуть бути критеріями прогресивності структурних зрушень у легкої промисловості.

III. Результати. Легка промисловість області налічує 142 підприємства, з яких 89% малі підприємницькі структури. Найбільша концентрація підприємств легкої промисловості спостерігається у містах Івано-Франківську, Калуші, Болехові, Коломиї, а також Долинському, Тисменицькому районах.

Частка легкої промисловості є надзвичайно малою і становить 3,4% [7, 95], що свідчить про негативні ознаки у структурі промисловості. Тому, відновлення провідної ролі легкої промисловості один із стратегічних напрямків в розвитку економіки. В легкій промисловості області вдалося подолати спад виробництва, допущений підприємствами галузі у 2001-2002рр., та досягти зростання обсягів продукції у 2004р. на 21,4%, у 2005р. на 15,8%. Динаміка нарощування виробництва спостерігалася і з початку 2006 року.

Темпи зростання обсягів продукції легкої промисловості в області за останні роки були вищими, ніж в цілому у державі. У 2005 р. частка Івано-Франківщини в обсягах продукції легкої промисловості України склала близько 7%. Найбільшими виробниками продукції серед підприємств текстильної промисловості виступають СП "Вінісін", з пошиття одягу – ВТШП ВАТ "Галичина", ЗАТ "Коломийська швейна фабрика", ЗАТ "Едельвейс", СП "Профітис", ВАТ "Хутрофірма "Тисмениця", товариства з обмеженою відповідальністю "Довіра", "Спецодяг", "Тисхутролюкс", "Хутроспецпостач", "Хутро-вест", "Хутро-ост". Потужними виробниками шкіри в області є відкриті акціонерні товариства "Плай", "Шкіряник", товариства з обмеженою відповідальністю "Елрун", "Світ шкіри".

У 2005 р. більше 60% підприємств галузі працювали з перевищенням рівня поперед-

нього року, що позитивно вплинуло на загальний результат.

Водночас, відбулося зменшення випуску окремих основних видів продукції. Зокрема, на 10% скорочено виробництво білизни постільної, пальт і півпальт, шуб з натурального хутра – на 26%, шкіри обробленої після дублення чи обробленої під пергамент – на 18%.

В структурі обсягів реалізованої продукції в цілому по промисловості частка легкої промисловості у 2005р. склала близько 4%. Підприємствами області переважно випускається продукція кінцевого споживання. Нарощування виробництва з початку поточного року забезпечують, в основному, підприємства текстильної промисловості та виробництво готового одягу та хутра.

Найвищі темпи приросту досягнуто підприємствами СП “Вінісін”, ВАТ ВТШП “Галичина”, ВАТ “Коломийська ткацька фабрика”, ЗАТ “Едельвейс”, ТОВ “Довіра”, СП “Профітис”, ТЗОВ “Хутроспецпостач”, “Тисхутролюкс”.

До чинників прогресивності структурних зрушень слід зараховувати зниження загальної капітало- та енергоємності промислового виробництва [6], продуктивність праці, технічний рівень виробництва, попит. Визначальний вплив на розвиток легкої промисловості в ринкових умовах має попит. З точки зору забезпечення економічної безпеки, дуже важливо оцінити залежність економіки від зовнішніх ринків. Незадовільний захист внутрішнього ринку став причиною того, що його заповнили товарами, ввезених на український ринок з порушенням принципів добросовісної конкуренції і чинного законодавства, що суттєво ускладнило роботу вітчизняних підприємств [3].

За різними оцінками до 80% товарів є продукцією іноземного походження, яка ввезена на митну територію України без обкладання відповідними податками або вироблена в тіньовому секторі і має низьку ціну реалізації. Неспроможність підприємств на внутрішньому ринку протистояти тиску цієї продукції за умов низької платоспроможності населення значною мірою спонукало підприємства до роботи на давальницькій сировині. Таку схему співпраці використовує кожне друге підприємство легкої промисловості.

У легкій промисловості з сировини замовника вироблено 83,3% шкіри обробленої після дублення чи обробленої під пергамент, 98,7–99,8% – блузок, батників, жакетів, блейзерів, піджаків, курток типу піджаків, пальт, напівпальт, накидок, плащів, курток теплих типу “парки” чи “аляски”, брюк, бриджив жіночих і т. д.

Випуск продукції на давальницьких засадах дає змогу зберегти виробничий та кадровий потенціал підприємств, створити нові робочі місця, освоїти передові технологічні процеси.

Поряд з позитивними моментами використання давальницької сировини існують і деякі проблеми. Дана схема виробництва незадовільно впливає на фінансове становище, створений прибуток не залишається на підприємстві, а також майже не наповнює вітчизняний ринок товарами легкої промисловості, у підприємства немає стимулу до активних пошуків розширення ринків збуту продукції в Україні та розвитку прямого експорту. Найбільшу кількість продукції забезпечують малі підприємства у випуску панчішно-шкарпеткових виробів (100%), брюк, бриджив чоловічих та хлопчачих з тканин (94,9%), піджаків, блейзерів, курток типу піджаків чоловічих та хлопчачих з тканин (86,8%), рукавиць (60,7%), костюмів (53,6%).

До найбільших підприємств малого бізнесу можна віднести МП “Панчішно-шкарпеткова фабрика”, ДП “Пантера”, СУБП ТОВ “Руслана-ІФ”, ТОВ “Аріадна”, ПП “Колорит-люкс”, ПП “Ізар”, ПП “Мода і бізнес”, ТОВ “Луїза ЛТД”. Основна частка працівників легкої промисловості зосереджена в м. Івано-Франківську (33,8%) та Тисменицькому районі (27,0%).

За видами економічної діяльності рівень заробітної плати в легкій промисловості суттєво відрізнявся. Так, оплата праці працівників текстильної промисловості (1198 грн.) в 2,4 рази перевищувала рівень заробітної плати, який склався на підприємствах по виробництву готового одягу та хутра (497 грн.) і в 1,6 рази по виробництву шкіри та шкіряного взуття (727 грн.)

Одним із чинників, що впливали на рівень оплати праці було підвищення ефективності використання робочого часу. У I півріччі 2005 кожним працівником, зайнятим в легкій промисловості, відпрацьовано 85% табель-

ного фонду робочого часу проти 82% у відповідному періоді 2004 року.

Недовикористання табельного фонду робочого часу зумовлено застосуванням на підприємствах цього виду діяльності вимушеної неповної зайнятості. У I півріччі 2005р. майже чверть працівників (20,5% загальної кількості працівників галузі) працювали з ініціативи адміністрації у скороченому режимі роботи або перебували у вимушених адміністративних відпустках. Порівняно з I півріччям 2004 року чисельність працівників, які працювали неповний робочий день (тиждень) зросла в 1,7 рази, а тих, що перебували в адміністративних відпустках зменшилась в 2,6 рази. Найчастіше застосовувалась практика роботи в скороченому режимі на підприємствах по виробництву готового одягу та хутра, де кожним працівником відпрацьовано лише 84% табельного фонду робочого часу. Застосування неповної зайнятості в певній мірі вплинуло на рівень заробітної плати працівників. При умові повної продуктивної зайнятості заробітки працівників легкої промисловості могли бути вищими на 69 грн. (11,3%), зокрема у швейній промисловості – на 68 грн. (13,7%), на підприємствах по виробництву шкіри та шкіряного взуття – на 54 грн. (7,4%).

У поточному році інвестиційно привабливими виявилися підприємства з виробництва шкіри та шкіряних виробів, де обсяги освоєних капіталовкладень у порівнянні до відповідного періоду минулого року зросли на 8,6%. У минулому році в легку промисловість області залучено 8,6 млн.грн. інвестицій в основний капітал. Переважна частка інвестицій спрямована на розвиток текстильної промисловості і пошиття одягу та хутра (у 2004 р. – біля трьох четвертих, в I півріччі 2005 р. – 56,6%).

У структурі основного капіталу легкої промисловості частка підприємств текстильної промисловості складає 40,7%, з виробництва готового одягу та хутра – 40,4%, з виробництва шкіри та шкіряного взуття – 18,9%.

Протягом 2004 року підприємствами введено в дію нових основних засобів на суму 14,9 млн. грн., ліквідовано – на 2,3 млн.грн. Переважає частка (54%) введення в дію основних засобів на підприємствах з виробництва готового одягу та хутра. При цьому ко-

ефіцієнт оновлення основних засобів легкої промисловості склав 8,3%, коефіцієнт ліквідації – 1,4% (по промисловості області відповідно 3,5% і 0,3%).

На кінець 2004 року сума прямих іноземних інвестицій, залучених у підприємства легкої промисловості області склала 36 млн. дол. США, або 29,8% до загального обсягу інвестицій по області.

На 1 липня 2005 року у підприємства цієї галузі було вкладено іноземних інвестицій на суму 32,6 млн. дол. США, або 26,2% до загальнообласних обсягів. У сучасних умовах конкурентоспроможність продукції визначається високим рівнем якісних показників і прийнятною ціною.

У січні-червні п.р. підприємствами легкої промисловості освоєно 11 видів інноваційної продукції, або 20,4% від загальної їх кількості по області. Обсяг реалізованої інноваційної продукції становив 378,3 тис.-грн. (0,3% в загальному обсязі реалізованої промислової продукції).

Стратегією соціального і економічного розвитку Івано-Франківської області до 2011 року визначено пріоритетні напрямки, одним з яких є відновлення провідної ролі легкої промисловості, що здавна була традиційною для нашої області.

Суттєвому підвищенню ефективності інвестицій сприяло б створення регіональних промислових кластерів. Програмою розвитку промисловості на 2004-2011р.р. передбачено шляхи реалізації стратегічних завдань. Важлива увага приділяється селективному розвитку окремих кластерів: виробництва льоноволокна, шкіри, хутра та хутряних виробів, тафтингового покриття. Проте, на розвиток галузі негативно впливають втрата традиційних і відсутність вітчизняних сировинних джерел, зникнення оптової ланки в реалізації продукції, відсутність прогресивного кредитування і сприятливих умов імпорту закордонного обладнання для заміни зношеного і низькопродуктивного, низька купівельна спроможність населення, відтік кваліфікованих кадрів.

IV.Висновки. На основі наведених результатів досліджень слід зробити низку принципних висновків. По-перше, модель формування галузевих пріоритетів ґрунтується на системі елементів, що впливають на господарську діяльність. По-друге, через склад-

ність досліджуваного явища слід виявити чинники структурних зрушень в економіці, до яких, на нашу думку, слід віднести: капітало- та енергоємності промислового виробництва, продуктивність праці, технічний рівень виробництва, попит, промисловий кластер. По-третє, виявлені чинники допоможуть краще вивчити особливості розвитку легкої промисловості регіону, що дасть поштовх виробникам насичувати внутрішній споживчий ринок власною продукцією. За таких умов у майбутньому можна очікувати, що прискорення позитивних структурних зрушень сприятиме довготривалому розвитку промисловості регіону, а також, економіки України в цілому.

1. Бельтюков Е.А. Планирование деятельности предприятия / Е.А. Бельтюков, А.А. Бревнов, В.Н. Порсяк, – Харьков: Одисей, 2006. – 384 с.

2. Благуи І.С., Буртяк І.В. Моделювання стохастичної динаміки фінансових ресурсів // 36. наукових

праць. Моделювання регіональної економіки. Івано-Франківськ: Плай, 2004. – № 4. – С. 3–16.

3. Кузнецова Л. Структурні зміни у промисловості України: критерії прогресивності // Економіст, 2005. № 8. – С. 50–55.

4. Скрипник Н.В., Броцький В.А. Галузеві пріоритети інвестиційних процесів у регіональній транзитивній економіці // 36. наукових праць. Моделювання регіональної економіки. – Івано-Франківськ: Плай, 2005. – № 1(5). – С. 67–75.

5. Кучеренко С. Инвестиционная политика в промышленности // Деньги и технологии, – 2001. – № 6. – С. 16–18.

6. Бобылев С. Россия на пути антиустойчивого развития? // Вопросы экономики, 2004. – № 2. – С. 43–54.

7. Івано-Франківщина, Україна, Світ: статистичний щорічник за 2005 рік / Головне управління статистики в Івано-Франківській області / За ред. М. М. Колімбровського. – Івано-Франківськ, 2006. – 614с.

In the article it is trained and the problems of the present and prospect of development of light industry of the Ivano-Francovsk region are analysed. The factors of structural changes are exposed in light industry.

Банашкевич Т.П.

СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНІ УМОВИ ЗЕМЕЛЬНО-ОРЕНДНИХ ВІДНОСИН

Розглянуто розвиток земельної реформи на селі. Проаналізовано соціально-економічні умови зародження, сучасного становлення та розвитку земельно-орендних відносин на селі.

Ключові слова: земля, земельна реформа, земельний паї, земельна ділянка, оренда, право володіння, орендно-земельні відносини, форма господарювання, строки оренди, орендна плата, ефективність використання земель.

I. Вступ. В результаті аграрної реформи в Україні відбулися значні соціально-економічні перетворення як у майнових так і у земельних відносинах. Земля набула товарно-матеріального значення, і це дало поштовх у відносинах між суб'єктами господарювання. Як наслідок, оренда почала набувати нового характеру та змісту, що вимагає подальшого поглибленого вивчення в умовах сучасного становлення та розвитку земельно-орендних відносин. Значну увагу цій проблемі приділили вчені економісти-аграрники: П.І. Гайдуцький, П.Т. Саблук, М.М. Федоров, О.М. Онищенко, В.М. Ску-

пий, В.В. Юрчишин, І.Ф. Баланик, Д.І. Шеленко та інші. Вони заклали нові основи теорії понять оренди, суборенди, розробили методiku оцінки землі, визначення орендної плати.

II. Постановка завдання. Метою статті є розгляд і аналіз розвитку земельної реформи на селі, і як результат становлення соціально-економічних умов земельно-орендних відносин. За радянських часів сільськогосподарські землі, як і всі інші, були державними. Тобто належали всім одразу і нікому конкретно. Тому не дивно, що із проголошенням незалежності України одним із перших постало питання про передачу землі в приватну власність. Та й вітчизняні ґрунти, як стверджують вчені, найбільш родючі на Земній кулі. Так у нашій країні заговорили про розпаювання землі та земельні паї. В результаті почали створюватись соціально-економічні умови, в яких зароджувались і розвивались земельні відносини.

III. Результати. У 1991 році Верховна Рада проголосила курс на реформування сільськогосподарського виробництва, основою яко-